

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА З ОДНОЛІТКАМИ У СЮЖЕТНО- РОЛЬОВІЙ ГРІ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА У ГОТОВНОСТІ ЙОГО ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Токарєва Л.Д.

Україна, м. Київ, Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Актуальність. Вступ до школи – це початок нового етапу в житті дитини. Сьогодні до школи приходять діти, які не зовсім готові до розуміння самої організації шкільного життя, не достатньо орієнтуються у відносинах між дорослими та однолітками, недостатньо уявляють їхні соціальні ролі. Сучасній дитині не просто знайти своє місце у колективі, що є свідченням недостатньої готовності до школи. Науковці і психологи – педагогічна практика доводять, що повноцінний особистісний розвиток дошкільника залежить від оволодіння ним ігровою діяльністю на високому рівні і це єдиний шлях, що надає хороший старт у оволодінні навчальною діяльністю. Саме в цьому віці в житті дитини, та її ігровій діяльності з'являються однолітки, з якими вона починає будувати певні стосунки. Звісна річ, саме творча, рольова гра розвиває у дитини цілий ряд навичок, які допомагають взаємодіяти дітям разом. Дорослі, сьогодні випускають з поля зору дошкільника провідну діяльність – ігрову, в якій вона розвивається, навчається, засвоює навички спілкування, взаємодії, співпрацю у налагодженні стосунків з однолітками і дорослими. Випускають з поля зору уроки самостійності, ініціативності, творчості, самовираження тощо.

Питання взаємодії дітей дошкільного віку з однолітками висвітлено у працях психологів О. Запорожця, К. Карасьової, Г. Костюка, О. Кононко, В. Котирло, С. Ладивір, Т. Піроженко, Ю. Приходько та ін., які визначають поняття взаємодії, як обмін діями, спрямованих на організацію спільної діяльності, а також, як взаємовплив, і, як процес конструювання міжособистісного простору, наголошуючи на тому, що саме в процесі взаємодії

з ровесниками в ігровій діяльності, в рольовій грі дитина набуває основних навичок спілкування, готовності до співіснування, вміння ладити з однолітками та раціонально вирішувати різні суперечки. Отож, бачення авторів доводить, що саме сюжетно - рольова гра, виступає важливим засобом розвитку вербальних і невербальних комунікативних умінь, мовленнєвих і міжособистісних відносин дітей. Науковці впевнені, що старшому дошкільнику вкрай важливо навчитися взаємодіяти з однолітками, набуваючи основних навичок колективного життя, налагодження контактів між ровесниками, підпорядкуванням своїх дій, що також важливо для успішного навчання у школі. Як раз у сюжетно - рольовій грі більш яскраво можна помітити які саме труднощі відчуває дитина у спілкуванні з однолітками, у невмінні знаходити підхід до партнера, у погодженні своїх дій в процесі ігрової діяльності. Варто підкреслити, що, якраз, взаємодія дитини з однолітками у грі підсилює свою значимість саме завдяки спілкуванню. Потреба у спілкуванні спонукає дитину шукати емоційного контакту не тільки з дорослими, а й з однолітками.

Мета Для того щоб подивитись на картину, яку ми маємо напередодні вступу до школи, дослідили рівень сформованості рольової взаємодії за допомогою діагностичного завдання «Придумай гру з іграшкою», з комплексу діагностичних завдань «Чарівні перетворення», розроблених лабораторією психології дошкільника Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Нами було поставлено завдання, виявити рівень сформованості взаємодії у рольовій грі, для того, щоб вчасно побачити його «слабкі» місця, які необхідно розвивати й «сильні», на які можна спиратися в роботі, і теж їх розширювати.

Аналізуючи рольову взаємодію у діагностичному завданні «Придумай гру з іграшкою», більшість дітей отримали середні і низькі показники. В своїй грі вони передбачали тільки особисту роль, і тільки при допомозі дорослого деякі діти вирішили запросити друга у свою гру. Деякі зовсім не запрошували друзів, стверджуючи, що вона буде грати сама. Взаємодія дитини в цьому

випадку проглядається слабо. Відчувалось, що ці діти недостатньо спілкуються і грають з однолітками. У деяких рольові способи взаємодії зовсім не сформовані. Нажаль, конфлікти, що виникають в ході рольової гри через непорозуміння і небажання слухати партнера по грі, потребують допомоги педагога. В меншості опинились діти, які в розповіді про гру виявили вміння залучати до гри інших учасників, передбачали можливість грати разом, це говорить нам про те, що така дитина вміє домовлятися з іншими і готова узгоджувати свої дії з учасниками придуманої нею гри. Дійсно, гра є найважливішою самостійною діяльністю дитини дошкільного віку. А на її ефективність впливає особистість педагога. Для успішного проведення ігор з дітьми педагогу важливо самому володіти певними вміннями, так наприклад, організовувати дітей, цікавитися їхньою грою, при необхідності долучатися до неї в другорядних ролях, вчасно впливати на перебіг гри якоюсь порадою тощо. Педагогу важливо вчасно навчити ігровій поведінці та ігровим діям використовуючи методичні прийоми як пропозиція, демонстрація зразка ігрової дії та використання в грі предметів заміників, поряд з готовими іграшками. Педагогу важливо використовувати різні способи рольової поведінки та вміння підтримувати різні типи стосунків.

По суті, труднощі, непорозуміння у стосунках з однолітками, базуються частіше за все відсутністю соціальних навичок, які часто можна спостерігати у дитини, яка не готова до школи. Дуже добре, що на сьогодні в дитячих садках існують універсальні програми, які можуть допомогти дитині краще соціалізуватись. Показниками для проведення корекційних ігор є ті труднощі, які дитина відчуває у спілкуванні, це недостатній рівень довільної регуляції поведінки, низькі показники сформованості взаємодії з однолітками в рольовій грі. Для того щоб дошкільник вписався в колектив однолітків та взаємодію з ними, педагогу потрібно ще на початковому етапі вжити всіх можливих заходів, аби дитина вписалася у соціум. Для цього педагогу важливо налагодити зв'язок з батьками, взяти їх у союзники, створити такий творчий

союз. Надалі, щоб взаємодія дітей у рольовій грі, зайняла належне місце в житті дитини, педагогу важливо створити предметно - ігровий простір, як засіб, умова та опора самої гри, в якому б дитина могла вступати у взаємини з однолітками та близькими дорослими. При цьому педагоги мають проявляти тактовність, вміло визначаючи міру допомоги у супроводженні гри, правильно оцінюючи сили дитини та її творчі і духовні можливості. Для кращої взаємодії з однолітками на наш погляд, важливою навичкою якої повинні навчити педагоги - це озброєння дитини навичкою ділитися іграшками, поступатися ними на користь іншим одноліткам. З цієї простої навички, як раз і зароджується важливі почуття доброзичливості, товариськості, прагнення до спілкування та спонукання вміння грати разом.

Пропонуючи шляхи покращення сформованості рольової взаємодії у грі найбільш ефективним може стати досвід позитивних вражень, від якого буде залежати різноманітність ігрових тем та сюжетів, різноманітність взаємодії між однолітками, джерелом яких є організовані дорослими екскурсії, подорожі, читання книг, бесіди, спостереження, театральні вистави тощо. педагогу важливо бути завжди напоготові щоб завчасно «підкинути» цікаву ідею включитися в гру, вчасно організовуючи психолого – педагогічний супровід дитини в процесі гри, для того, щоб ще раз показати, навчити, підтримати, направити її у діяльну взаємодію гри. Педагогу під силу допомогти кожній дитині знайти для себе цікаву роль, налагодити зв'язки з партнерами по грі, а ще вміння слухати однолітка, стежити за його ігровою діяльністю, роллю та змістовно спілкуватися з ним і узгоджувати свої дії. Варто нагадати і звернути увагу на те, що якраз у взаємодії з однолітками найбільш ефективно розвиваються такі особистісні позитивні якості як співчуття, прагнення до надання допомоги та дружню підтримку. Дійсно, з огляду на вікові та індивідуальні особливості дошкільника педагогу важливо створювати умови для формування у дітей доброзичливих стосунків з ровесниками, вміння входити в контакт з ними. В цьому можуть сприяти різні психогімнастичні ігри,

наприклад, на розвиток комунікабельності для формування передумов для ігрового спілкування, навчання звернення одне до одного на ім'я гра «Хто це?». Наступна чудова гра на формування вміння справедливо і доброзичливо розв'язувати конфліктні ситуації, налагоджувати товариські стосунки «Давай миритися». Наступна гра «Один до одного», яка надає контакт і взаємодію всіх дітей один з одним. Ще одна цікава гра «Загубився хлопчик» - яка допоможе дитині розуміти позитивні особистісні риси однолітків. «Відро для сміття» надає можливість навчитися сприймати стан іншої дитини і багато інших ігор.

Для дитини яка страждає нерішучістю і не вміє швидко реагувати у складних ситуаціях, можна вдома, у парі з дорослим розігравати їх у вигляді рольової гри, наприклад, «коли тебе дразнять», «коли з тобою не діляться іграшками», «коли у тебе відбирають щось» тощо. Використання таких ігрових сюжетів, тобто тактика поведінки і виходу із скрутного становища, ситуації розроблюється педагогом.

В педагогічній практиці існують ситуації, коли діти застосовують прийоми самооборони, запропоновані дорослими. Так, ці прийоми можуть надати на деякий час впевненість у собі, але педагогу важливо так побудувати ситуацію, щоб навчити дитину вирішувати конфлікти конструктивними способами. І надати методично правильне рішення батькам. Говорячи про взаємодію у рольовій грі не можемо оминати таке поняття як толерантність, яка визначає терпимість до іншого погляду, способу життя, визнання за іншими права бути іншим, унікальним, індивідуальним, особливим. Для цього потрібно задіяти широкий спектр заходів і видів діяльності: сюжетно – рольові ігри, спрямовані на засвоєння і практичне застосування способів толерантної взаємодії.

Висновок. Зокрема, саме дитячий садок в співпраці з батьками в більшій мірі може забезпечити достойну готовність до шкільного навчання. Бо саме тут дитина дошкільник здобуває соціальні навички, вчиться практикувати їх у

рольовій грі, навчається, поведінці в різних соціальних ситуаціях, підтримці однолітків, отримуючи цінний досвід позитивної взаємодії з однолітками.

Література:

1. Карасьова К.В., Піроженко Т.О. Самодіяльні ігри дитини. Київ: Шк. світ, 2011. 128 с.
2. Піроженко Т. О. Особистість дошкільника: перспективи розвитку: Навчально-методичний посібник/ Т.О.Піроженко. — Тернопіль: Мандрівець, 2012. — 136 с.